

til den gamle Borg eller Slot, er det, som om en Luftning fra Enevældens Tid slaar os i Møde. Deroppe er der Velvære og Fornemhed i ligefrem brutal Modsætning til de Hytter og Lejehuse, man passerer derude paa Marken, og man føler ved en saadan Lejlighed, at det i Virkeligheden er en himmelraabende Uret med al denne svulmende Rigdom i en enkelt Families Haand i Modsætning til Fattigdommen og Nøden paa den anden Side. Ganske vist har det altid været Demokratiets Opgave her i Landet at ophæve dette uretfærdige Besiddelsesforhold, og naar dette Forhold endnu bestaar den Dag i Dag, mener jeg, det er et Vidnesbyrd om en altfor langsom Udvikling og et Vidnesbyrd om dette Demokratis Mangel paa virkelig Kraft og Initiativ og tillige — for at holde mig til Dokumenterne — paa Trods af Historiens klare Tale og paa Trods af Bestemmelserne i vort Lands Grundlov.

Foruden vældige Kapitaler er paa denne Maade ved disse Adelsgodser ca. en Tiendedel af vort Fædrelands Jord overladt i Herremændenes Besiddelse, nemlig 19 Grevskaber, 14 Baronier, 35 Stamhuse og 10 egentlige Fideikommissgodser, i alt 78 Godser af uhyre Omfang, med i alt ca. 50,000 Tdr. Hartkorn, hvoraf ca. 14,000 Tdr. ere Tiendehartkorn. Tilbage er da ca. 36,000 Tdr. Hartkorn eller en Tiendedel af al dansk Jord til ca. 70 Familier. Der er ganske vist flere end 70 Godser, men nogle af disse Adelsmænd eje hver for sig flere Godsbesiddelser. Det er altsaa omtrent lige saa megen Jord, som Danmarks 142,000 Husmænd have i Eje eller Fæste. Af disse 36,000 Tdr. Hartkorn ere 14,000 Tdr. fri for Fæstetvang, altsaa direkte under Herregaardene, 3,000 Tdr. Hartkorn ere Skovskylds Hartkorn, og 19,000 Tdr. ere Fæstegaarde. Regner man gennemsnitlig 10 Tdr. Land pr. Td. Hartkorn Ager og Eng, hvilket jeg antager man kan, saa bliver det over 300,000 Tdr. Land, som høre til disse Godser, foruden adskillige Tusinde Tdr. Land Skov. Men Skovarealet kan ikke udfindes efter Hartkornet. I det Herrens Aar 1688 fastsattes Skovskylden her i Landet saaledes, at den Skovstrækning, som kunde føde 24-3 Aar gamle Svin, skulde svare den halve af den Skat, som svaredes af 1 Td. Ager og Engs Hartkorn. Til Skov er der her i Landet udlagt i alt et Areal af 488,000 Tdr. Land eller ca. 7 pCt. af hele vort Lands Areal. Til Ejendomme med fideikommissariske Baand høre 16 pCt. af dette Areal, hvilket giver et Skovareal, hørende til

disse Godser af godt og vel 78,000 Tdr. Land. Men foruden dette store Jordegods hører til Adelsgodserne ca. 103 Mill. Kr. Fideikommisskapitaler, 1,200,000 Kr. i Aktier og 2,300,000 Kr. i andre Værdier — det er i alt et Beløb af 106,500,000 Kr. Endvidere maa jeg nævne som hørende til disse Godser aarlige Indtægter af bortsolgte Arvefæstegaarde og lignende af ca. 50,000 Tdr. Korn. Hertil kommer saa yderligere de rene Pengefideikommiss, der opretholdes og kontrolleres paa samme Maade som rene Stamhuse. Der findes her Kapitaler, som kontrolleres af Staten, og der findes Kapitaler, som kontrolleres af offentlige Myndigheder og Institutioner, og adskillige af disse store Kapitaler, der, saa vidt jeg ved, udgøre godt og vel 20 Mill. Kr., staa i Forbindelse med Jordegods. Mange af dem ere indvundne i Tidens Løb ved Salg af Baronier, hvortil Kongen har givet sit Samtykke.

Naar jeg vil foretage en Beregning over Værdien af alle disse Godser, skal jeg dog ikke medregne disse saakaldte rene Pengefideikommiss, men holde mig alene til Godserne og Klostrene og altsaa ogsaa medregne Vallø og Vemmetofte. Det bliver Kapitaler, som opgives til at være ca. 15½ Mill. Kr. Det bliver i alt, sammen med hvad jeg nævnte før, Fideikommisskapitaler paa ca. 122 Mill. Kr., som høre til disse Godser. Hertil kommer altsaa de vældige Jordarealer, og man kan formentlig her efter forskellige Beregninger anslaa det samlede Hartkorns Værdi til ca. 210 Mill. Kr. og Værdien af de samlede Nydelser i Korn til en Kapitalværdi af ca. 111 Mill. Kr. Herefter kan saa den hele Værdi af alle disse Herligheder anslaaes til alt i alt omkring ved 350 Mill. Kr. Jeg tror ingenlunde, at dette Tal, 350 Mill. Kr., er for højt ansat, det er snarere for lavt regnet.

Efter at have givet disse Oplysninger skal jeg vende mig til den historiske Side af Sagen, altsaa til Spørgsmaalet om, hvorledes disse Godser ere komne i Hænderne paa nogle faa Familier her i Landet. Det er jo sket i Tidens Løb, i ældgamle Dage, og for de nu besiddende Familiers Vedkommende væsentligt i Tiden fra Enevoldsmagtens Indførelse i Landet. Ganske kort maa jeg nødvendigvis i denne Forbindelse gøre nogle Bemærkninger vedrørende den historiske Udvikling, som jo i væsentlig Grad maa danne Grundlaget for denne Sags Løsning.

I ældgamle Tider vare som bekendt de middelstore Bønder værnepligtige, men